

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СЬОГОДНІ: ЄДНАЄМОСЯ ЗАРАДИ МАЙБУТНЬОГО

*Репортаж із семінару для педагогів дошкільця
“Виховання патріотів: український досвід”*

Сьогодні українські ЗДО працюють у різних умовах. Деякі приймають малят у своїх стінах, приміщення інших, на жаль, зруйновані, педагоги та вихованці розкидані по Україні й світу, а освітній процес відбувається в дистанційному форматі. Та як би не склалися обставини, освітян дошкільця єднає любов до дітей та рідної країни. Тому нам так важливо чути й підтримувати одне одного, обмінюватися досвідом. Нагодою для зустрічі став семінар, що відбувся 25 жовтня 2023 року в ЗДО “Намистинка” міста Вишневого Київської області за підтримки Університету “Україна”.

Семінар “Виховання патріотів: український досвід” зібрав педагогів закладів дошкільньої освіти Вишневої ОТГ та представників шести дошкільніх закладів з різних куточків України: ЗДО № 18 “Росинка” м. Бахмут Донецької обл., ЗДО № 3 “Берегиня” м. Гола Пристань Херсонської обл., дошкільного відділення гімназії “Провесін” м. Львова, ЗДО “Ромашка” с. Клавдієво-Тарасове Бучанського р-ну Київської обл., ЗДО “Сонечко” с. Стрілки Самбірського р-ну Львівської обл.

Педагогічні колективи цих закладів давно обрали пріоритетним напрямом роботи національно-патріотичне виховання дітей. Через російське вторгнення деяким із цих ЗДО довелося пережити окупацію та руйнування, однак ніщо не зламало переконань їх працівників. На зустрічі освітяни поділилися як напрацюваннями попередніх років, так і актуальним досвідом роботи в умовах війни.

Пропонуємо вашій увазі фрагменти виступів учасників семінару.

Пізнаємо своє коріння

Вивчати минуле і сьогодення рідної землі, свого народу означає пізнавати себе. Хто ми? Де наше коріння? Які цінності спільні для українців? Усе це досить важкі для сприйняття та розуміння дошкільників питання. Однак саме вони є ключовими в нашій роботі з дітьми.

Таміла РЯБЧУН,
директорка;

Ірина ЛИЩЕНКО,
вихователька-методистка,
ЗДО “Намистинка”,
м. Вишневе, Київська обл.

Перенестися в минуле нашим вихованцям допомагає **мінімузей-світлиця**, оснащений меблями та різноманітними предметами побуту (праска, прялка, глечики, рогачі, коцюба, миски, ложки, рушники та ін.). Їх можна вільно торкатися та досхочу досліджувати. Або навіть спробувати “приготувати” якусь зі страв традиційної української кухні — борщ, вареники, узвар тощо.

З великим інтересом дошкільнята розглядають предмети українського одягу, запам’ятовують їх назви (спідниця, фартух, шаровари, кептарик, чо-

боти, сорочка, бриль, хустка, очіпок та ін.) і відтворюють під час малювання та створення аплікацій.

До речі, вихованці старшої групи висловили бажання передати створені власноруч аплікації українських вишиванок воїнам ЗСУ разом із коштами, які отримали від продажу смаколиків під час благодійного ярмарку в дитсадку.

Розповідаючи дітям про козаччину, ми акцентуємо увагу на унікальності цього явища в історії людства, на тому, що нашими предками були сміливі, чесні, волелюбні люди, а ми, ни-

нішні українці, — нащадки козаків. Це додає дітям упевненості, зміцнює їхню віру в перемогу. Наші малята з радістю та гордістю долучаються до козацьких свят і розваг: співають, танцюють, змагаються, присягають бути гідними козачатами.

Війна формує і гартує українську націю. Хвала і шана тим освітянам, які плекають у дитячих серцях любов до України, формують національну свідомість, відстоюють національні та загальнолюдські цінності!

... З малої батьківщини починається любов до України ...

З 27 лютого 2022 року наше місто Гола Пристань перебуває під російською окупацією. У садочку отаборилися загарбники, які псують і розтягують для своїх потреб майно закладу. Під час бомбардувань частину приміщень було зруйновано. Крім того, влітку 2023 року наш заклад пережив затоплення внаслідок підриву Каховської ГЕС. Але ми віримо, що скоро повернемося в рідне місто і відбудуємо свій садочок.

Дружба між ЗДО "Намистинка" і "Берегиня" почалася ще вісім років тому. За час спілкування онлайн, у телефонному режимі, взаємних відвідин у наших колективів стало традицією обмінюватися досвідом роботи, ділитися творчими напрацюваннями з питань національно-патріотичного виховання і не тільки.

Останні довоєнні зустрічі відбулися під час семінарів-практикумів (у 2018 році в ЗДО "Берегиня" та у 2019-му — в ЗДО "Намистинка") з теми національно-патріотичного виховання дітей. Колектив "Берегиня" працював над проблемою патріотичного виховання дітей засобами краєзнавства. Зокрема ми започаткували **соціально-педагогічний проєкт "Моя мала**

Тамара БУРДИГА,
директорка;

Ірина АНГЕЛЕНЮК,
вихователька-методистка,
ЗДО № 3 "Берегиня",
м. Гола Пристань,
Херсонська обл.

Батьківщина", спрямований на формування у старших дошкільників ціннісного ставлення до рідного краю, ознайомлення з його історією, а також залучення дітей та їхніх родин до активного пошуку нової цікавої інформації про своє місто. Напрацьовані матеріали з теми лягли в основу **парціальної програми патріотичного виховання дітей дошкільного віку "Моя мала Батьківщина"**. Її основна мета — формування в дітей національної свідомості, любові до рідного краю, його природи та історико-культурної спадщини засобами краєзнавства.

Під час війни виникла нагальна необхідність у переосмисленні зробленого і здійсненні системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання дітей, — **формування нових українців, що живуть і діють на основі національних та європейських цінностей**. Тому парціальна програма "Моя мала Батьківщина" була оновлена і відредагована.

Ми віримо в те, що невдовзі повернемося додому, відбудуємо зруйноване і виховуватимемо наших дітей на своїй землі, у рідній Голопристанщині, нашій лілії на Дніпрі...

Любов до нашої малої батьківщини дуже точно й проникливо висловила Ірина Головка.

Знекровлена, знелюднена, голодна та німа,
Розчавлена, затоплена, але навек МОЯ.
Та хай би що не коїли бездушні ті кати —
Нескорена, незломлена лілея на Дніпрі...

Козацьке виховання в дії

Сьогодні нам украй важливо зберегти свою національну неповторність, духовний зв'язок між поколіннями, систему моральних цінностей українського народу. Тому одним із провідних завдань ЗДО № 18 "Росинка" є патріотичне виховання.

Понад 19 років працюючи в тісній взаємодії, члени педагогічного колективу нашого закладу та представник гетьмана Українського козацтва в Донецькій області генерал-отаман козацтва Олександр Галушка спрямовують практичну роботу з дошкільнятами на національне виховання. Адже тільки на міцному ґрунті духовності, моральності, культури може зрости особистість, здатна відповідати за свої думки, слова, вчинки.

Незважаючи на те, що наше місто зруйноване, заклад продовжує працювати з маленькими бахмутчанами та їхніми батьками онлайн. Нині 62 дитини (це 77 % від довоєнної кількості вихованців садочка) охоплені дистанційною освітою. 49 із них перебувають в Україні, 13 за кордоном.

Основними формами патріотичного виховання в ЗДО в умовах домашнього формату здобуття освіти з елементами дистанційного навчання стали: тематичні тижні, проектна діяльність, музейна онлайн-педагогіка, букросинг, волонтерська діяльність, свята і розваги з циклу "Мала академія мужності", створення патріотичного календаря.

Ганна ЄЩЕНКО,
директорка;

Марина ДОЛГАЯ,
вихователька-методистка,
ЗДО № 18 "Росинка",
м. Бахмут, Донецька обл.

Усі заходи з представниками Бахмутської козачої паланки висвітлюються на сайті закладу у фейсбуці та у вайбер-групах у формі консультацій, фотосесій, інформаційних матеріалів.

Колектив ЗДО став співавтором методичного посібника.

Представники Бахмутської козачої паланки разом із педагогами та батьками закладу піклуються про виховання захисників рідної землі з українською національною свідомістю, світоглядом та духовністю. Педагоги та козацтво докладують всіх зусиль для того, щоб із дошкільнят вирости справжні патріоти і гідні нащадки свого народу.

Власний етнографічний музей

Педагогічний колектив Клавдієвського ЗДО "Ромашка" поглиблено працює над формуванням в дошкільників національно-патріотичних почуттів засобами музейної педагогіки, широко використовуючи як потужний стимул власний **музей народного побуту**.

Навесні 2022 року село місяць прожило в оточенні російських військ, було під обстрілами, бо навколишні населені пункти були окуповані, та, на щастя, музей удалося зберегти.

На базі музею ми розгорнули змістовну **гурткову роботу**. Багато років поспіль у дошкільно-

Валентина СКОРИЧ,
директорка;

Лариса СТЕПАНЕЦЬ,
вихователька-методистка,
ЗДО "Ромашка",
с. Клавдієво-Тарасове,
Бучанський р-н, Київська обл.

му закладі працюють гуртки "Народні промисли", "Декоративна свічка з вошини", "В'язання дерев'яним гачком", "Валяння з вовни", "Гончарство", "Чарівна лоза". З особливим інтересом діти старшого дошкільного віку відвідують заняття гуртка "Юні екскурсоводи", на якому вчать-

ся проводити екскурсії в музеї народного побуту. Керують гуртками працівники закладу, а також народні умільці, жителі селища.

Системна, послідовна робота в музеї залишає глибокий слід у дитячих серцях, наповнює їх гордістю за свій народ, формує в дітей розуміння того, що кожен із них є частинкою великої держави.

Педагогіка в музейних стінах

Як посяти в душах дітей гордість за свій народ? Як зацікавити їх історією рідної країни, здобутками видатних українців, національних героїв? Як прищепити любов до української культури та її самобутніх традицій? Допомогти в цьому може активна співпраця з музеями.

Ідея зародилася в нас у 2015 році, після представлення у Львові інноваційного досвіду організації вивчення шкільних предметів у найвідоміших музеях Лондона, Парижу, Берліну, які безкоштовно відчиняють свої двері для школярів та студентів. Ідея розширити межі дошкільного закладу аж до музейного простору міста нас неабияк надихнула.

Відтоді творча група педагогів дошкільного відділення гімназії "Провесінь" — Світлана Паращич, Ольга Фомічева, Ганна Гіль, Оксана Глинка, Анжела Коваль — працює над **проєктом "Музейна педагогіка для дітей старшого дошкільного віку"**.

Серед засобів національно-патріотичного виховання дітей — пісенне та хореографічне мистецтво, усна народна творчість, народні ігри та народна іграшка, календарно-обрядові свята, декоративно-ужиткове мистецтво, засоби народної педагогіки та рідна мова, звичаї. Важливе місце відводимо тематичним та інтегрованим заняттям, віртуальним і реальним екскурсіям.

Педагоги разом із науковими працівниками музею розробили алгоритм художньо-естетичної діяльності старших дошкільників у **Національній мистецькій галереї імені Бориса Возницького**. Там діти виконували арії з опери М. Лисенка "Коза-Дерева" у супроводі бандури, а також оздоблювали театральні маски.

Наступні два проєкти були реалізовані у співпраці з науковцями **Національного музею імені Андрея Шептицького**. Там діти представили гру-драматизацію за мотивами казки В. Сухомлинського "Найкраща мама" і малюва-

Анжела КОВАЛЬ,
вихователька-методистка;

Оксана ГЛИНКА,
музична керівниця,
дошкільне відділення
гімназії "Провесінь", Львів

ли фарбами в окремій художній студії зі справжнім художником.

165-й річниці від дня народження І. Франка було присвячено захід "Франкове слово — джерело". Діти інсценізували казку І. Франка "Заєць та їжак", музикували з оркестром нетрадиційних інструментів, розмальовували пастеллю готові контурні зображення персонажів казки.

У **Львівському музеї історії релігії** педагоги, діти та батьки взяли участь у родинному заході, приуроченому до Дня матері. Діти танцювали, музикували, співали пісні, читали вірші для ма-тусь та бабусь у супроводі автентичного органа.

Музей під відкритим небом імені Климентія Шептицького став новою незвичайною локацією для проєкту, приуроченого до Міжнародного дня музеїв. Для дітей провели екскурсію, під час якої вони побачили наживо старовинне житло і предмети побуту українців. На подвір'ї дошкільнята виконували коломийки, танцювали, грали в оркестрі нетрадиційних музичних інструментів українські народні пісні.

У наших планах чимало проєктів, які ми сподіваємося реалізувати найближчим часом. ■

Дошкільне виховання

**ЧАС ПЕРЕДПЛАТИТИ
ЖУРНАЛ НА 2024 РІК!**

на сайті
dv.in.ua/peredplata

**Журнал, що єднає і надихає
українське дошкілля**

Професійний розвиток

- Актуальні теми
- Науково-методичні матеріали
- Нові освітні технології
- Нормативна база

Методична і психологічна підтримка

- Ідеї, що надихають
- Відновлення ресурсу
- Розвиток творчості

Готові матеріали для роботи з дітьми

- Розробки занять
- Добірки ігор
- Сценарії свят і розваг
- Е-додатки: роздруківки, музичний супровід тощо

 Долучайтеся до ФБ-сторінки і спілкуйтеся з колегами:
facebook.com/doshkilne.vyhovannya